

Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 22 mars 2005 anmodat övriga utskott att senast den 25 april 2005 yttra sig över regeringens skrivelse 2004/05:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen jämte den med anledning av skrivelsen väckta motion K14 av Tobias Krantz m.fl. (fp).

Konstitutionsutskottets anmodan föranleder följande yttrande från lagutskottet.

Utskottets överväganden

Regeringens skrivelse

I skrivelsen lämnar regeringen en redovisning av de åtgärder som regeringen vidtagit med anledning av de riksdagsbeslut som meddelats i riksdagens skrivelser till regeringen. Redogörelsen omfattar huvudsakligen sådana åtgärder som vidtagits under tiden den 1 januari–den 31 december 2004. För att underlätta för utskotten att vid sitt utvärderings- och uppföljningsarbete få en så aktuell bild som möjligt har redovisningen även fått omfatta vissa regeringsbeslut från tiden efter den egentliga redovisningsperiodens utgång. Detta förfarande har använts om riksdagsskrivelserna därigenom har kunnat rapporteras som slutbehandlade. Regeringen lämnar i skrivelsen vidare vissa uppgifter om antalet gällande författningar samt arbetet med regelförbättring, språkvård och det offentliga rättsinformationssystemet.

I 2004 års skrivelse (skr. 2003/04:75) redovisades för lagutskottets del sammanlagt 35 skrivelser, varav 20 som slutbehandlade. Av de riksdagsbeslut som redovisas i årets skrivelse faller sammanlagt 30 skrivelser under lagutskottets beredningsområde, varav 21 ärenden anges som slutbehandlade.

Motionen

I motion K14 av Tobias Krantz m.fl. (fp) anförs att det inte är ovanligt att regeringen på ett anmärkningsvärt sätt visar nonchalans gentemot riksdagens beslut genom att år efter år dröja med att verkställa beställningar från riksdagens sida. Informationen från regeringen i de fall där ett tillkännagivande inte kan följas är också, menar motionärerna, bristfällig. Mot bakgrund av regeringens oförmåga att i rimlig tid efterkomma riksdagens tillkännagivanden skall regeringen, menar motionärerna, åläggas att fortsättningsvis skärpa sina rutiner för genomförandet av tillkännagivandena inom de därtill angivna tidsramarna. Eftersom regeringens beteende är ett återkommande problem bör regeringen vidare återkomma till riksdagen med en strategi för hur hanteringen av riksdagens skrivelser till regeringen skall effektiviseras och stramas upp, senast i samband med nästa års skrivelse. I motionen begärs tillkännagivanden i enlighet med det anförda (yrkandena 1 och 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att de årliga återrapporteringar som regeringen sedan år 1961 gör till riksdagen i förevarande skrivelser är ett viktigt instrument för att utskotten inom respektive beredningsområde skall kunna följa upp hur riksdagens tidigare beslut har genomförts av reger-

ingen. Det är därför angeläget att regeringens skrivelser utformas på ett lättillgängligt och överskådligt sätt, samtidigt som redovisningen korrekt avspeglar riksdagens beslut och de av regeringen vidtagna åtgärderna.

När det gäller den närmare utformningen av redogörelserna vill utskottet än en gång aktualisera frågan om man från regeringens sida i framtiden inte kunde göra ifrågavarande skrivelser än mer överblickbara för riksdagen genom att redogörelserna ställs upp utskottsvis i stället för som hittills departementsvis. Som utskottet tidigare anfört skulle utskotten med en sådan uppställning nämligen inte behöva gå omvägen via det utskottsindelade registret för att finna de för varje utskott aktuella skrivelserna. En sådan ordning skulle dessutom göra skrivelserna mer lättillgängliga för utskottets ledamöter och därutöver ytterligare användbara i utskottens uppföljningsarbete. Med nuvarande teknik torde en sådan redovisningsmetod inte vara något oöverstigit problem. Enligt lagutskottets mening bör konstitutionsutskottet närmare överväga att förorda en sådan nyordning.

Med anledning av vad som anförts i motion K14 vill lagutskottet erinra om att konstitutionsutskottet vid flera tidigare tillfällen har uttalat att utgångspunkten måste vara att det önskemål som ett tillkännagivande avser bör tillgodoses, men att, om det skulle visa sig föreligga omständigheter som hindrar ett genomförande eller om regeringen gör en annan bedömning än riksdagen, regeringen måste kunna underlåta att vidta de åtgärder tillkännagivandet avser, under förutsättning att regeringens bedömning i detta avseende redovisas för riksdagen (se bl.a. bet. 1994/95:KU30, bet. 1995/96:KU30, bet. 1998/99:KU10 och bet. 2003/04:KU21).

I fråga om mer än ett år gamla riksdagsskrivelser som inte slutbehandlats har konstitutionsutskottet vidare uttalat att orsakerna till att regeringen inte vidtagit någon åtgärd bör redovisas för riksdagen med uppgift om när åtgärderna beräknas vidtas och att en sådan redovisning fyller ett angeläget behov i utskottens uppföljnings- och utvärderingsarbete (se bl.a. bet. 1998/99:KU10 och bet. 1999/2000:KU10).

I förevarande ärende har lagutskottet på samma sätt som tidigare år – med utgångspunkt i ovan redovisade uttalanden från konstitutionsutskottets sida – granskat de i skrivelsen upptagna riksdagsbesluten som rör utskottets beredningsområde. Granskningen har avsett dels redovisningen i formell mening, dels de åtgärder som regeringen vidtagit och avser att vidta med anledning av skrivelserna. Utskottet har därvid med tillfredsställelse kunnat konstatera att regeringen under senare år har slutbehandlat ett antal äldre skrivelser och att dessa har behandlats på ett omsorgsfullt och korrekt sätt.

Vad gäller de icke slutbehandlade skrivelserna kan utskottet inte finna annat än att regeringens redovisning i allt väsentligt ger en god bild av beredningsläget i de enskilda ärendena och att pågående beredningsarbete ligger väl i linje med riksdagens beslut.

Utskottet vill dock fästa konstitutionsutskottets uppmärksamhet på några skrivelser där regeringen, enligt utskottets mening, inte till fullo kan anses ha uppfyllt de krav som följer av konstitutionsutskottets ovan redovisade uttalanden. Det gäller tre tillkännagivanden rörande fastighetsmäklarlagen (bet. 1997/98:LU15, rskr. 158, p. Ju 7 i regeringens skrivelse), namnlagen (bet. 2000/01:LU11, rskr. 140, p. Ju 16 i regeringens skrivelse) och återvinningsförbudet avseende skatter och allmänna avgifter (bet. 2002/03:LU17, rskr. 222, p. Ju 34 i regeringens skrivelse).

Som bakgrund till det förstnämnda tillkännagivandet angående *fastighetsmäklarlagen* erinrar utskottet om att Fastighetsmäklarnämnden hösten 1996 tog ställning till ett gränsdragningsproblem mellan fastighetsförmedling och annan mäklarverksamhet. Nämnden intog därvid ståndpunkten att en förmedling av juridiska personer som är ägare av fastighet eller förmedling av andelar i sådana personer inte är att betrakta som fastighetsförmedling. Yrkesmässig förmedling av andra rörelser där fastighet ingår bland tillgångarna var däremot, enligt nämnden, att betrakta som fastighetsförmedling.

Våren 1998 behandlade utskottet en motion i vilken Fastighetsmäklarnämndens ståndpunkt kritiserades (bet. 1997/98:LU15). Utskottet delade därvid motionärernas uppfattning att det inte kan anses vara en rimlig ordning att den som står i begrepp att överlåta ett företag där en fastighet ingår i överlåtelsen och som vill ha hjälp med förmedlingen, i vissa fall skall vara tvingad att utöver en företagsmäklare även anlita en fastighetsmäklare för förmedlingsuppdraget. Därtill kom, anförde utskottet, att det in i det sista kan vara en öppen fråga huruvida ett företag slutligen kommer att överlätas genom att ett bolag byter ägare eller att överlåtelsen sker genom en försäljning av företagets inkråm. I det senare fallet krävs medverkan av en fastighetsmäklare, men inte i det förra. Förutsättningarna vid förmedlingen av en företagsöverlåtelse som inkluderar en fastighet avviker, framhöll utskottet vidare, i så många väsentliga hänseenden från förmedlingen av en renodlad fastighetsöverlåtelse att det saknas skäl att upprätthålla en lagregel som i vissa fall innebär krav på en fastighetsmäklares medverkan vid en företagsöverlåtelse. Regeringen borde därför, enligt lagutskottets mening, i lämpligt sammanhang återkomma till riksdagen med förslag till ändring i fastighetsmäklarlagen i enlighet med det sagda. Vad utskottet sålunda anförde gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 1997/98:158).

Frågan har därefter vid ett flertal tillfällen behandlats av utskottet med anledning av motionsyrkanden, senast i mars 2005 i det av riksdagen godkända betänkande 2004/05:LU13. Utskottet konstaterade därvid att det gått sju år sedan riksdagens tillkännagivande om en ändring i fastighetsmäklarlagen våren 1998 utan att regeringen påbörjat något arbete i syfte att få till stånd de av riksdagen begärda lagändringarna. Enligt utskottets mening var en sådan tidsutdräkt oacceptabel. Utskottet noterade dock att justitieministern i två skriftliga frågesvar i februari och mars 2005 anförde att det finns behov av en övergripande översyn av fastighetsmäklarlagen och att avsikten är att en utredning skall tillsättas under år 2005. Utskottet förutsatte att

den aviserade utredningen nu kom till stånd utan ytterligare dröjsmål och att den aktuella frågeställningen rörande gränsdragningen mellan fastighetsmäklarlagen och annan mäklarverksamhet blev föremål för överväganden inom ramen för detta arbete. Något förnyat tillkännagivande i saken från riksdagens sida kunde därför, enligt utskottet, inte anses erforderligt.

I regeringens skrivelse redovisas att Fastighetsmäklarnämndens tillsyn över fastighetsmäklare samt formen för nämndens organisation och finansiering behandlas i betänkandet Fastighetsmäklarnämnden – effektivare tillsyn (SOU 1999:35) som har remissbehandlats. Vidare anføres att det under år 2004 har hållits en hearing med berörda myndigheter, organisationer och företag, att det fortsatta utvärderingsarbetet kommer att överlämnas till en utredning och att arbetet är inriktat på att direktiv skall kunna beslutas under år 2005.

Den kritik som lagutskottet nyligen uttalat när det gäller tidsutdräkten i fråga om det av riksdagen begärda förslaget om ändringar i fastighetsmäklarlagen kvarstår. Mot bakgrund av vad som framkommit genom justitieministerns ovan redovisade frågesvar saknas dock skäl för riksdagen att i förevarande sammanhang vidta någon ytterligare åtgärd i saken.

När det så gäller tillkännagivandet rörande *namnlagen* bör erinras om att utskottet våren 2001, med anledning av motionsyrkanden, uttalade att det snart gått 20 år sedan lagen trätt i kraft och att det efter lagens tillkomst gjorts förhållandevis få ändringar i den namnrättsliga lagstiftningen. Enligt utskottets mening kunde det inte uteslutas att synen på hur namnskicket lämpligen bör vara reglerat hade ändrats. Utskottet ansåg därför att tiden var mogen för att göra en undersökning för att utröna huruvida de avvägningar som gjordes i samband med namnlagens tillkomst mellan det allmännas intresse och enskildas önskemål att fritt välja namn fortfarande kan anses bärkraftiga. Det borde ankomma på regeringen att bestämma de närmare formerna för ett sådant arbete. Om det av utskottet förordade undersökningsbehovet gav vid handen att det föreligger ett klart och uttalat behov av lagändringar borde, anförde utskottet, regeringen ta upp frågan om vilka lagstiftningsåtgärder som är påkallade och meddela direktiv för ett sådant arbete. Detta gav riksdagen regeringen till känna (bet. 2000/01:LU11, rskr. 140).

Våren 2004 behandlade utskottet motionsyrkanden med krav på dels ändringar i namnlagen, dels en allmän översyn av lagen (bet. 2003/04:LU22). Utskottet konstaterade därvid att det gått tre år sedan riksdagens tillkännagivande och beklagade att regeringen ännu inte hade initierat någon sådan undersökning som begärts i tillkännagivandet. Enligt utskottets mening var det hög tid att regeringen utan dröjsmål lät göra den beställda undersökningen. Något ytterligare tillkännagivande från riksdagens sida var dock, menade utskottet, knappast meningsfullt. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2003/04:200).

Senast behandlades spörsmålet av utskottet i mars 2005 (bet. 2004/05:LU13). I betänkandet redovisades att Justitedepartementet, efter det att utskottet senast tog ställning till motionsyrkanden om ändringar i namnlagen, fått del av skrivelser från såväl Språk- och folkminnesinstitutet som Patent- och registreringsverket (PRV) om behovet av en översyn av namnlagen. I en reservation i betänkandet anfördes att det genom PRV:s skrivelse var klarlagt att det föreligger ett behov av en översyn av namnlagen. Det fick ankomma på regeringen att snarast ta initiativ till en sådan översyn och därefter återkomma till riksdagen med erforderliga initiativ till lagändringar. Vad som anförts i reservationen gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 2004/05:180).

I regeringens skrivelse anförts att PRV i början av år 2005 lämnat en utredning om behovet av en översyn av namnlagen och att regeringen därefter kommer att ta ställning till behovet av lagändringar.

Utskottet konstaterar att det under flera år, såvitt framkommit, inte vidtagits några egentliga beredningsåtgärder i syfte att få till stånd den av riksdagen begärda utredningen vad gäller behovet av en översyn av namnlagen. Regeringens saktfärdighet i detta avseende är, enligt utskottets mening, anmärkningsvärd. Med hänsyn till att behovet av en översyn av namnlagen nu är klarlagt låter sig utskottet nöja med den kritik som ligger i det nu anförda. Utskottet förutsätter dock att regeringen, i enlighet med riksdagens senaste tillkännagivande i frågan, snarast tar initiativ till en översyn av lagen.

Vad slutligen gäller tillkännagivandet om *återvinningsförbudet avseende skatter och avgifter* påminner utskottet om att riksdagen i juni 2003 beslutade om en genomgripande reform av förmånsrättslagstiftningen (prop. 2002/03:49, bet. LU17, rskr. 222). Genom den nya lagstiftningen har företagshypoteket omvandlats till en företagsinteckning med allmän förmånsrätt i 55 % av värdet av all gäldenärens egendom sedan borgenärer med bättre förmånsrätt fått betalt. Vidare har den tidigare förmånsrätten för skatter och allmänna avgifter avskaffats. För en närmare redovisning av reformens innebörd kan hänvisas till lagutskottets betänkande 2004/05:LU11 och yttrande 2004/05:LU1y.

Till grund för lagstiftningen låg Förmånsrättskommitténs slutbetänkande (SOU 1999:1) Nya förmånsrättsregler. Som en konsekvens av det föreslagna avskaffandet av förmånsrätten för skatter och avgifter föreslog kommittén att även förbudet i 4 kap. 1 § konkurslagen mot återvinning av sådana betalningar skulle upphävas. Något sådant förslag lades dock inte fram i den då aktuella propositionen. Vid riksdagsbehandlingen konstaterade dock utskottet, med anledning av ett motionsyrkande, att förbudet mot återvinning av skatter och avgifter i huvudsak har motiverats med samma skäl som har åberopats till stöd för skatteförmånsrätten. Det var därför både naturligt och angeläget att även återvinningsförbudet i 4 kap. 1 § konkurslagen upphävdes. I annat fall torde, som Lagrådet påpekat i sitt yttrande, själva syftet med hela reformen kunna komma att motverkas. Utskottet delade

således i princip motionärernas uppfattning att återvinningsförbudet borde avskaffas. Regeringen borde, anförde utskottet, omgående ta fram ett sådant förslag. Utgångspunkten för arbetet skall, anfördes vidare, vara att återvinningsförbudet skall avskaffas och att regeringen utan dröjsmål skall återkomma till riksdagen i frågan. Vad utskottet sålunda anförde gav riksdagen regeringen till känna.

I årets redogörelse anför regeringen att frågan om avskaffande av återvinningsförbudet avseende skatter och avgifter kommer att övervägas i anslutning till en kommande utredning om ett samlat insolvensförfarande. Av två svar på skriftliga frågor som lämnats av justitieministern under våren 2005 framgår att den aviserade utredningen om ett samlat insolvensförfarande är en av flera prioriterade utredningar inom Justitiedepartementet och att avsikten är att utredningen skall tillsättas så snart det är möjligt (svar på frågorna 2004/05:1115 och 2004/05:1116). Enligt vad utskottet har erfärut kan en utredning tidigast komma att tillsättas under hösten 2005.

Utskottet konstaterar att det begärda lagförslaget, med det av regeringen valda upplägget av arbetet, inte kommer att kunna föreläggas riksdagen inom de närmaste åren, vilket inte står i överensstämmelse med tillkännagivandets uttryckliga innebörd. Regeringen bör således, enligt utskottets mening, inte behandla frågan om avskaffande av återvinningsförbudet inom ramen för det aviserade utredningsarbetet utan i särskild ordning och med förtur.

I övrigt föranleder regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen och motion K14 inga kommentarer från utskottets sida.

Stockholm den 21 april 2005

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad (s), Henrik von Sydow (m), Pia Nilsson (s), Johan Löfstrand (s), Christin Hagberg (s) och Ingemar Vänerlov (kd).